

Turvas pakub huvi ka meditsiinitööstusele

Turvas, mida Eestis jätkub ohtralt, leiab täna kasutust peamiselt aianduses ja ahjukütusena, kuid see on huvipakkuv ja potentsiaalikas ressurss ka meditsiinis, kosmeetika- ja keemiatööstuses kasutamiseks. Turba kaevandamise pahupool on aga suur keskkonnamõju, mistõttu on eriti oluline leida viis turba säästlikuks kasutamiseks.

Soodes surnud taimestik ei lagune nii, nagu kõduneb hein ja lehesodi niidul - surnud taimeosakesed sealses niikes ja hapnikuvaeses keskkonnas täielikult ei lagunegi, vaid settivad turbakihtideks. Olulisimad turbaallikad ongi kõrgsood, kuigi seda leidub ka muudel määrgaladel.

Maavarana on turvas üsna mitmepalgeline. Suurt osa kasutatakse väetise- või aiandusturbana ja komposti koostisosana. Veel on turvas kasutusel kasvustimulaatorina ja sellega parandatakse ka muldade struktuuri. Suurt tulu saadakse aiandusturba ekspordist. Turbale leiaks aga teisi kasutusviise. Näiteks meditsiinis, kosmeetikas või keemiatööstuses; osa kaevandatud turbast kasutatakse kütteks, tootes sellest turbabriketti.

Suurem osa Eestis toodetud turbast eksporditakse nii aiandusturbana, lisades sellele väetisaineid, kui briketina.

Eestis jaguneb turvas ebaühtlaselt. Nimelt on suurimad turbaalad Ida-Virumaa lõunaosas ja Pärnumaa soodes. Turba varu on Eestis väga suur, aktiivset tarbevaru 204 miljonit tonni ja aktiivset reservvaru 755 miljonit tonni. Sellele lisandub veel passiivne varu, mis on olemas kuid mis pole hetkel kasutamiseks ette nähtud, mida hinnatakse 641 miljonile tonnile. Hetkel kaevandatakse Eestis umbes 700-900 tuhat tonni turvast aastas. Seadus on aga ka turbakaevandamisele piirid seadnud ning üle 2,65 miljoni tonni turvast aastas kaevandada ei tohi.

Oma tekkeviisilt ja kasutuselt jaotub turvas kaheks: põhjaveest toitunud hästilagunenud madalsoo turvas ja vähelagunenud rabaturvas. Esimest kasutatakse peamiselt küteturbana, vähem väetise ja kompostide valmistamiseks ning meditsiinis ning see moodustab 85% varude üldhulgast. Ülejäänud 15% ehk rabaturvast kasutatakse põllumajanduses alusturbana.

Selleks, et sood saaks nimetada turbamaardlaks, peab seal olema vähemalt 0,9 meetri paksune turbakiht (mineraalainete sisaldus ei tohi ületada 35%) ja see levib üle 10 hektari suurusel alal. Sellistele reeglitele vastab Eestis praegu 1626 sood, millest majanduslikult huvipakkuvaks on 520. Aastas kasvab juurde keskmiselt 0,9 mm paksune kiht turvast ja seda vaid looduslikus olekus soodes ja niiskel ning jahedal perioodil.

Turbal on ka oma pahupooled. Nimelt on turvas äärmiselt tuleohtlik ja seda isegi märjana. Ta võib põleda ka maa all juhul, kui tal on ligipääs hapnikule. Samuti on turbaga kaetud aladele äärmiselt keeruline midagi ehitada, sest turvas on kergelt kokkusurutav, mis teeb pinnase väga ebastabiilseks.

Ning kuigi turvas on taastuv maavara, on tema juurdekasv nii aeglane, et inimõõtmelises perspektiivis tuleks teda käsitleda ja majandada pigem kui taastumatut ressursi. Looduse seisukohalt on turbakaevandamise suurimaks probleemiks suured muudatused maastikul ja ökosüsteemis. Nii kaevandamisala kui selle ümbruse esteetiline pale saab rikutud, nagu ka kaevandamisalaga seotud piirkonna veerežiim; taimkattest kooritud turbapinnal suureneb märgatavalt CO₂ emissioon, vallandub tuuleerosioon jms.

Et mõistliku kasutuse juures turbast siiski ühiskonnale maksimaalselt kasu saada, tuleks lähemalt uurida turba töötlemis- ja kasutusvõimalusi, sealhulgas turba koospõletamise potentsiaali puiduhakkega väikepõletites, turba bioõli tootmise, gaasistamise ja töötlemise võimalusi ning turbatuha põllumajandusliku kasutamise potentsiaali.